

Kullanhuuhdonnan yleisötilaisuus 2026

Heikki Puhakka

ylitarkastaja

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)

Kaivoslaki 621/2011 28 §, 2. mom.

1. Kullanhuuhdontalupiin perustuva toiminta vuonna 2025

2. Kullanhuuhdonnan vaikutukset:

- Poronhoidolle
 - Muille elinkeinoille
 - Saamelaisten asemalle alkuperäkansana saamelaisten kotiseutualueella
 - Kolttien kolttalain mukaisille oikeuksille koltta-alueella
-
- Tilaisuus järjestetään Tukesissa nyt toista kertaa (Lakimuutos 2023)
 - Ajankohta siirretty syksystä keväälle-> Parempi osanotto?

TUKES/Kaivosryhmä Kullanhuuhdonta, vastuut

Terho Liikamaa; ryhmäpäällikkö

Heikki Puhakka, Ylitarkastaja

- Konekaivuulupien esittely, lapiolupien ratkaiseminen, tiimin vetäminen, neuvonta, sidosryhmätoiminta, maastovalvonta, kehittäminen

Maija Viikinen, Ylitarkastaja

- Lapiokaivuulupien esittely, kuulutukset, siirrot, raukeamiset

Juho Veijanen, Tarkastaja

- Lapiolupien esittely, hakemusten tarkastus, kuulutukset, vakuuksiin liittyvät työt

Kullanhuuhdentalupa

Elinkeino-oikeudellinen lupa maaperässä olevan kullan ja muiden arvometallien sekä korukivien hyödyntämiseen

Kullanhuuhdentaluvan nojalla saa;

- Etsiä ja kartoittaa maaperässä esiintyvää kultaa;
- Ottaa talteen ja hyödyntää maaperässä esiintyvää kultaa huuhtomalla;
- Ottaa talteen ja hyödyntää huuhtonnan sivutuotteena irtomaasta löytyvät platinahiput sekä jalo- ja korukivet.
- Lupa tarvitaan valtion maalla tapahtuvaan kullanhuuhdontaan
 - Yksityismaalla riittää maanomistajan lupa
 - Tutkimiseen tarvitaan maanomistajan lupa
 - Koneellinen kullanhuuhdonta tarvitsee aina joko ympäristöluvan tai ympäristönsuojelulain mukaisen ilmoituksen. Lisäksi vesilain mukainen lupa
- Perinteiseen kullanhuuhdontaan (lapiokaivuu) riittää Tukesin lupa
- Uusi Lupa ja Valvontavirasto käsittelee ja valvoo ympäristöluvut (Aiemmin AVI käsitteli ja ELY valvoi, muutos 2026 alusta)

Kullanhuuhdontalupapäätös

- Kullanhuuhdontaluvassa määrätään
 - Luvan haltija/haltijat
 - Kullanhuuhdonta-alue (max. 7 ha, keskimääräinen koko on n. 4,5ha)
 - Menetelmä (lapio/kone, myös imurikaivuu)
 - Luvan voimassaoloaika (Uusi lupa 4v, jatkolupa 10v)
 - Kunnossapito- ja jälkitoimenpiteet
 - Määräykset poronhoitoon liittyen
 - Määräykset Saamelais- ja Koltta-asioihin liittyen
 - Vakuus; 1100 € - 25 000 € (tapauskohtaisesti)
 - Pitää kattaa lopputoimenpiteet
 - Asetettuna n. 700 000 € edestä
 - Lupa-alueelle rakentaminen
 - Kullanhuuhdontakorvaus (Metsähallitus) 50€/ha/a
 - Korvausvelvoite vahinkojen ja haittojen aiheuttamisesta

KULLANHUUHDONTA LAPISSA

Inari

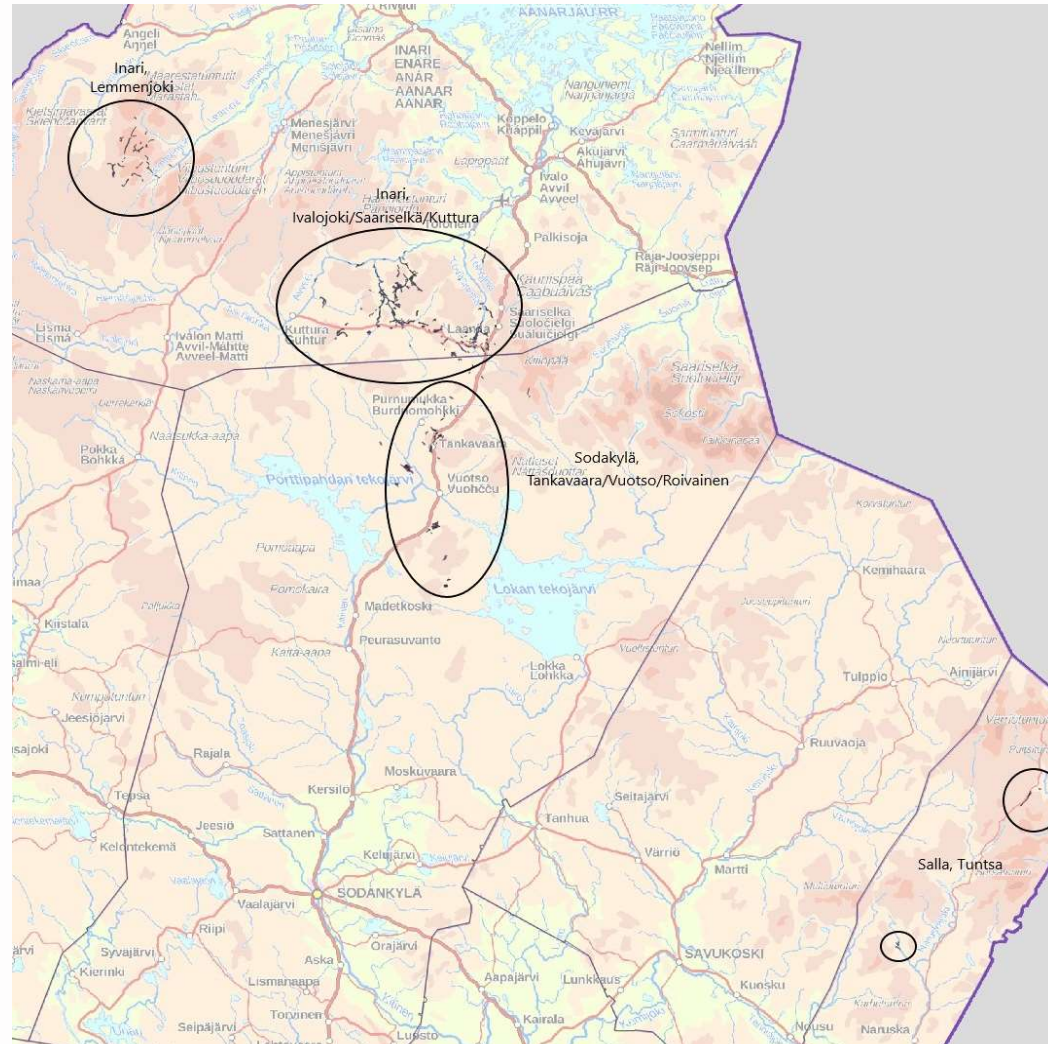
- Lemmenjoen alue
- Kutturantie, Saariselkä, Ivalojoeki

Sodankylä

- Tankavaara, Vuotso, Roivainen

Salla

- Tuntsa, Suoltijoki

Tilastokatsaus 01/2026

Voimassa olevat luvat:

- Voimassa olevia lupia kolmen kunnan alueella ~ 425 kpl
 - Lapioluvat: 296 kpl, n. 1216 ha
 - Koneluvat: 129 kpl, n. 677 ha
 - Kultaa vuosittain noin 3 - 5 kg
 - 2025 Raportointi käynnissä

Jakautuminen kunnittain:

- Inari: 347 kpl, yht. n. 1493 ha
 - > Näistä Lemmenjoen alueella 68 kpl, 251 ha
- Sodankylä: 66 kpl, yht. 341 ha
- Salla: 12 kpl, yht. 59 ha

Tilastokatsaus 01/2026

Kullanhuuhdontalupahakemukset:

- Hakemuksia kolmen kunnan alueella ~ 133 kpl
 - Lapioluvat: 35 kpl, 173 ha
 - Koneluvat: 98 kpl, 612 ha

Jakautuminen kunnittain:

- Inari: 92 kpl, yht. 537 ha
 - > Näistä Lemmenjoen alueella 6 kpl, 23 ha
- Sodankylä: 40 kpl, yht. 237 ha
- Salla: 1 kpl, yht. 4,5 ha

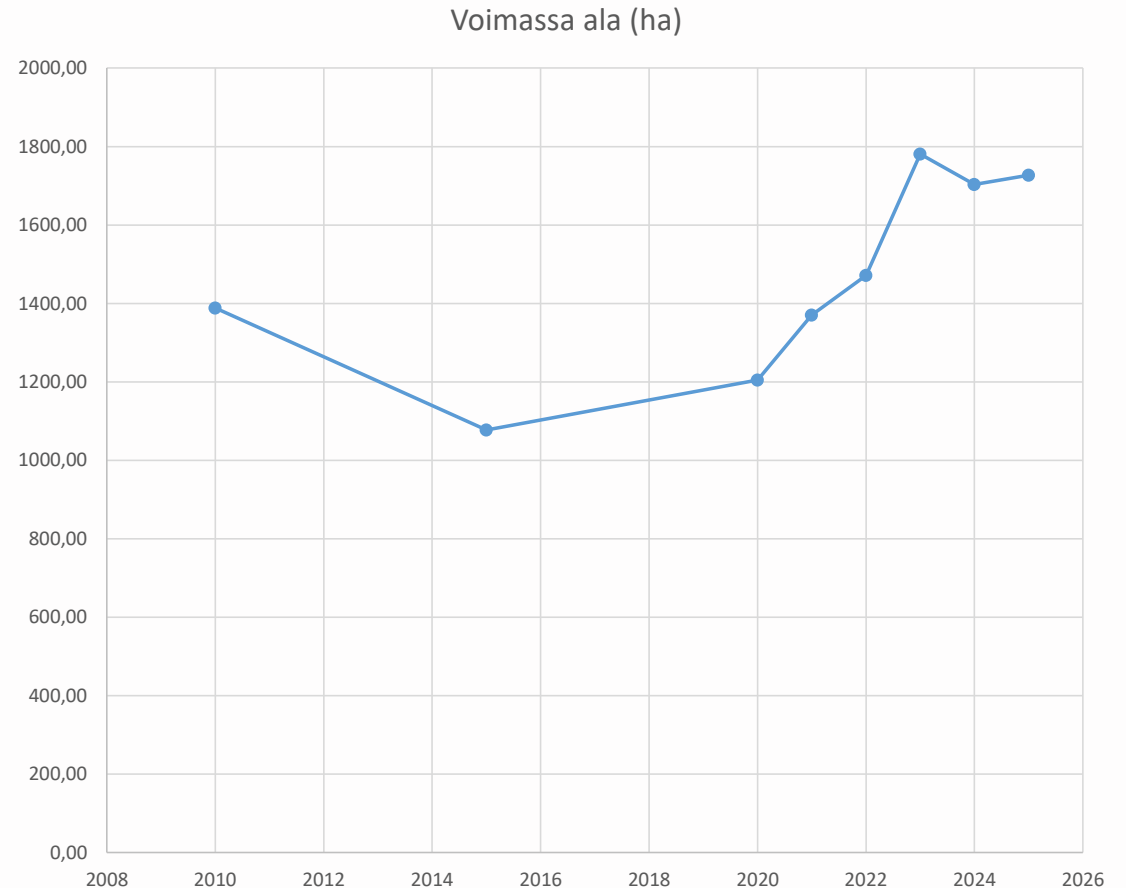

Lupamäärien kehitys 2010 - 2025

- Voimassa olevien lupien pinta-ala 1070 ha – 1800 ha välillä
- Alimmillaan 2015, jolloin voimassa noin 1070 ha, korkeimmillaan 2023, jolloin voimassa 1780 ha
- Hienoista nousua 2026 (1890 ha)

Lupamäärä elää koko ajan

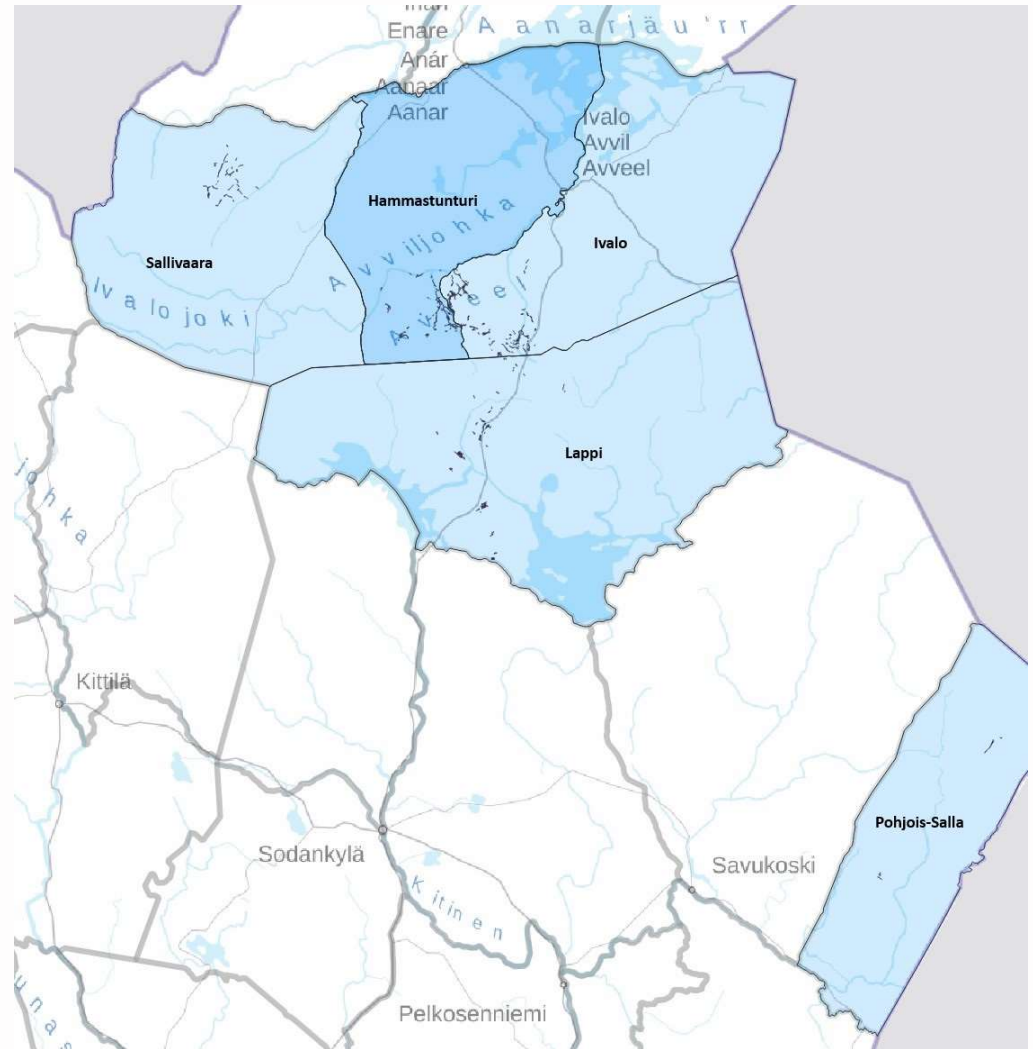
- Hakemuksia vireillä noin 800 hehtaarin alueille (133 kpl)
- Seuraavan kolmen vuoden aikana raukeamassa 170 lupaa, 720 hehtaaria, jatkuuko kaivuu?
- Hakemuksia sisään tyypillisesti 30-100 kpl/vuosi (Vuonna 2025 64 kpl, 36u, 28j)

Kullanhuuhdonta, poronhoito ja saamelaisasiat

”Kullanhuuhdonnan mahdollinen vaikutus saamelaiskulttuuriin selvitetään paliskunnittain, koska poronhoito on tärkeä osa saamelaiskulttuuria ja se on alueiden käytön kannalta herkkä elinkeino. Koska paliskuntien alueet on selkeästi rajattu aidoilla, kaivoslain mukaisen kullanhuuhdonnan vaikutukset saamelaiskulttuurille rajoittuvat pääasiallisesti sen paliskunnan alueeseen, jolla kullanhuuhdonta harjoitetaan.”

- Kullanhuuhdonta jakautuu viiden eri paliskunnan alueelle.
 - Ivalon paliskunta
 - Lapin paliskunta
 - Hammastunturi
 - Sallivaara
 - Pohjois-Salla (Ei saamelaisalueella)

Ivalon paliskunta

- Hakemukset: 53 (Kone; 34, Lapio; 19)
- Voimassa: 167 (Kone; 56, Lapio; 111)

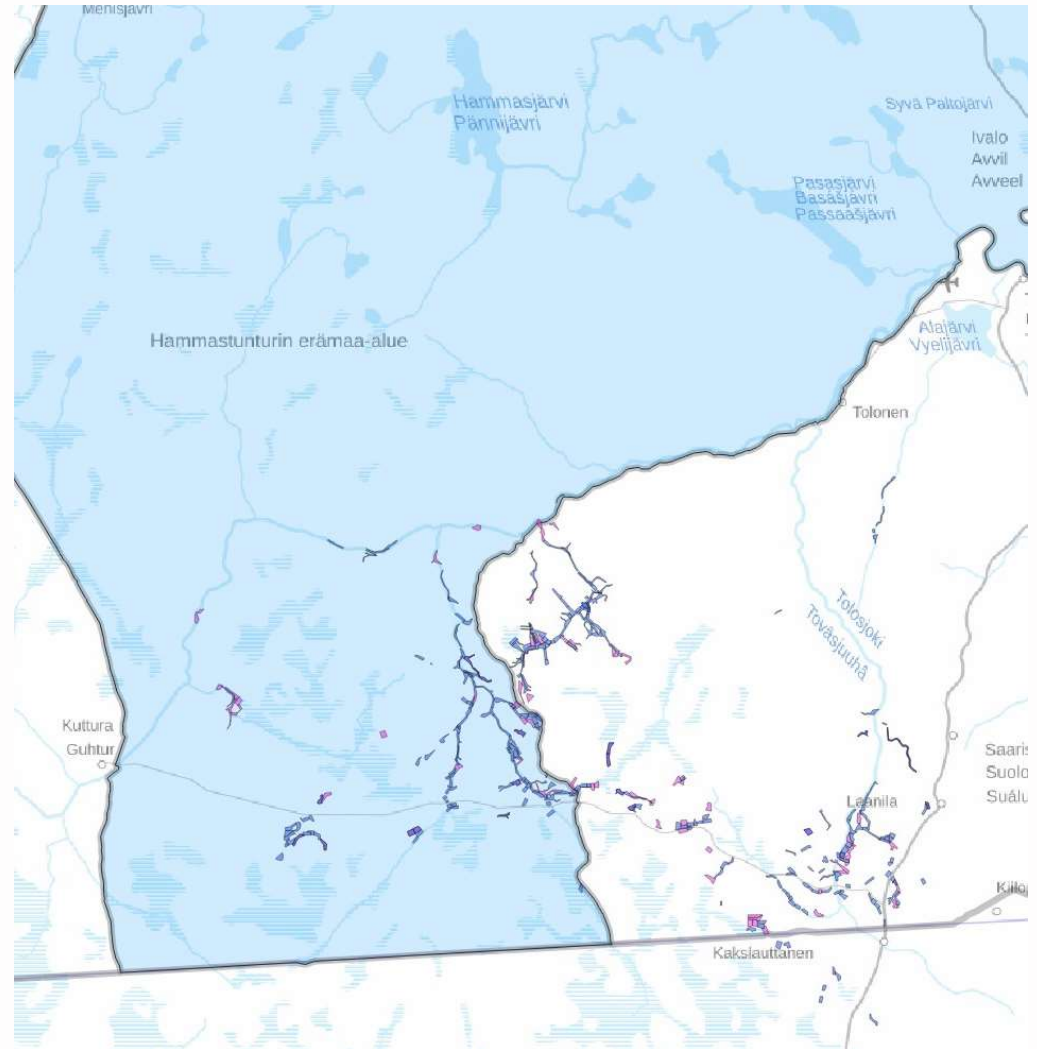
Ivalon paliskunnassa on määrällisesti eniten toimintaa, keskittyy pääasiassa Palsinojan, Tolosjoen ja Kutturan tien lähiympäristöön.

Hammastunturin paliskunta

- Hakemukset: 33 (Kone; 26, Lapio; 7)
- Voimassa: 112 (Kone; 46, Lapio; 66)

Valtaosa alueista Sotajoen ja
Vuijemijoen ympäristössä

Sallivaaran paliskunta

- Hakemukset: 6
- Voimassa: 68

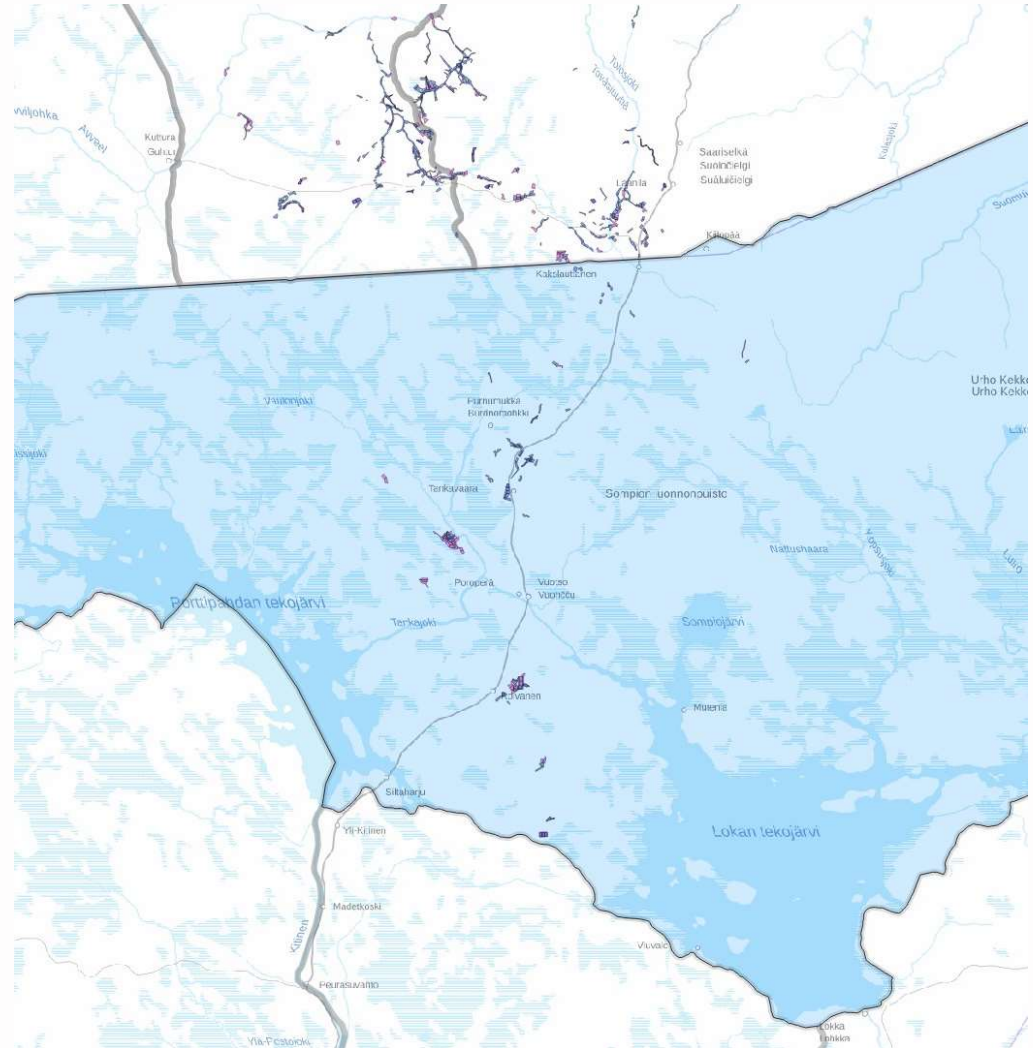
Lemmenjoen kansallispuistossa vain lapiokaivuu on sallittua.

Lapin paliskunta, Sodankylä

- Hakemukset; 40 (Kone; 38, Lapio; 2)
- Voimassa:66 (Kone; 27, Lapio; 39)

Keskittymät: Roivainen, Mäkärä,
Tankavaara

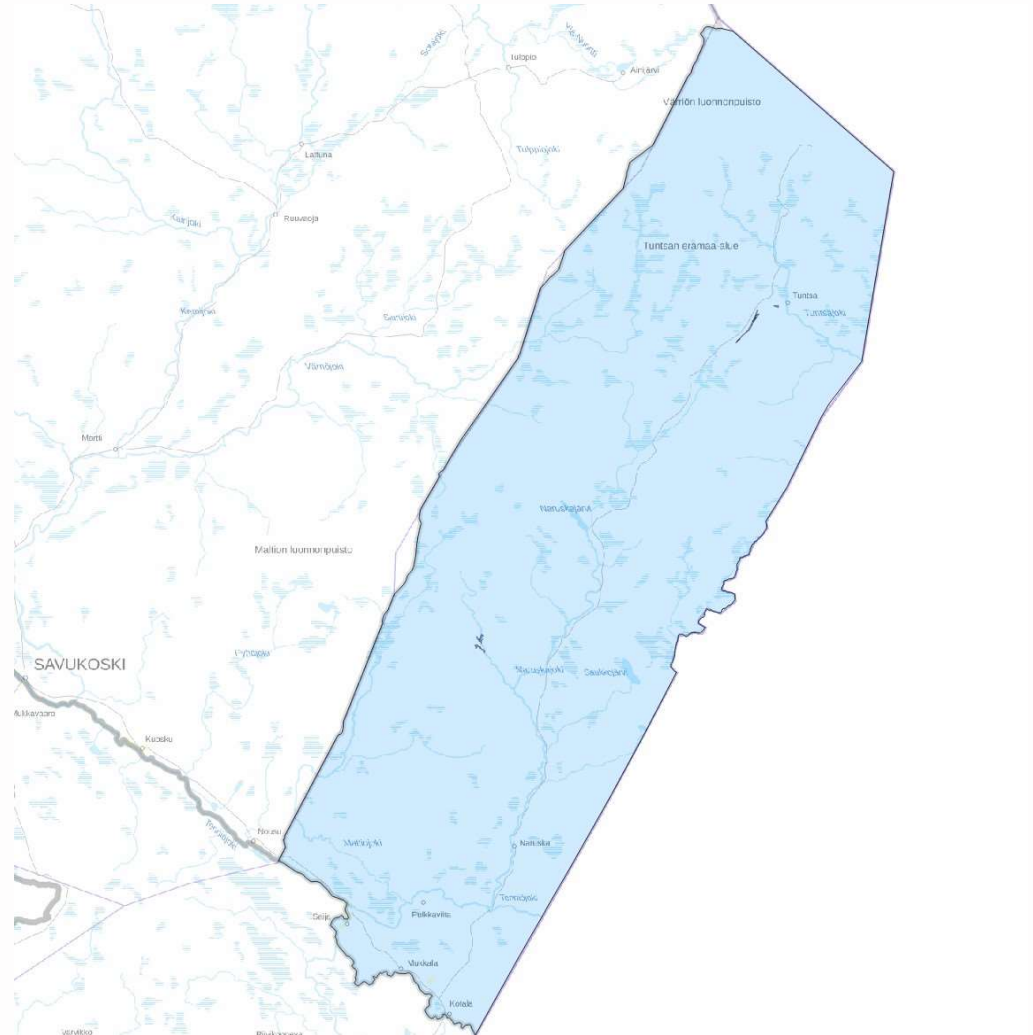

Pohjois-Salla

- Hakemukset; 1 (Lapio)
- Voimassa:12 (Lapio)

Yhteen lupaan haettu muutosta lapiokaivuusta konekaivuuseen.

Keskittymät: Tuntsa ja Alimmainen Suoltijoki

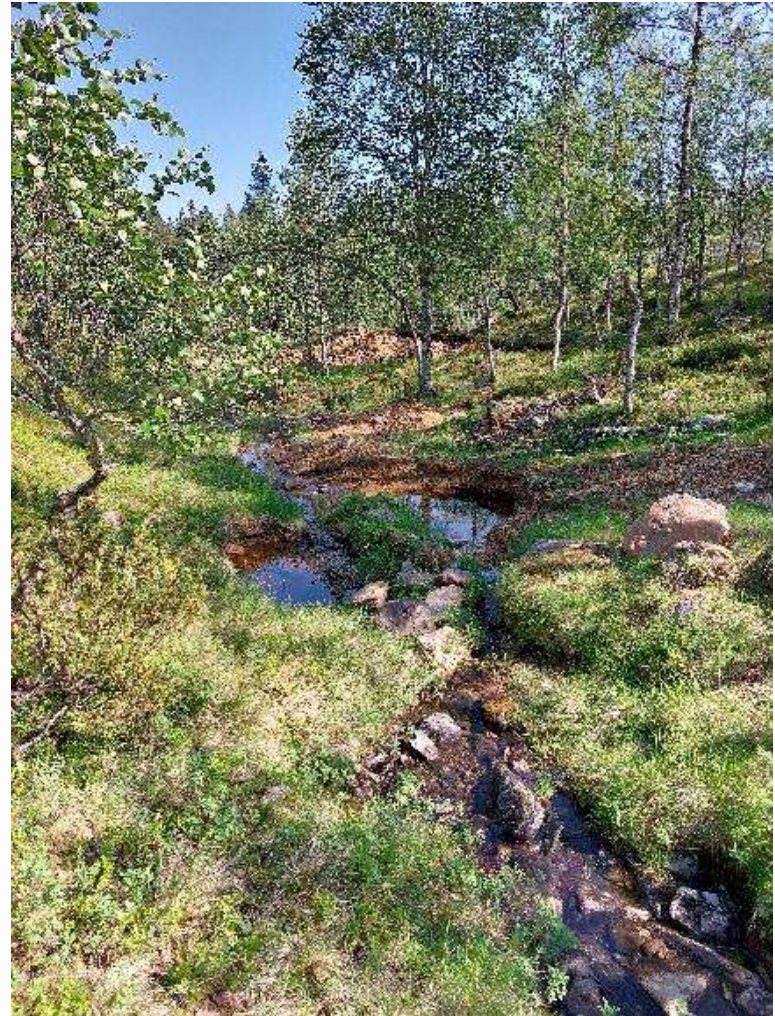
Hakijan tekemä kokonaisvaikutusten arviointi

- 1.6.2023 jälkeen vireilletulleisiin hakemuksiin
- Hakijan on arvioitava haetun luvan ja muiden alueella olevien lupien yhteisvaikutukset KaivL 34 § 4 mom:
 - toiminnan tiedossa olevat tai todennäköiset vaikutukset saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää alueella kieltään ja kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan;
 - alueen läheisyydessä voimassa olevat vastaavat luvat;
 - mitä saamelaisten oikeuden kannalta alkuperäiskansana tärkeitä alueita hakemus koskee;
 - muut saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitetulla alueella ja sen läheisyydessä;
 - voidaanko kyseessä olevalla alueella luvan myöntämisestä huolimatta edelleen ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria sekä harjoittaa saamelaisten perinteisiä elinkeinoja.

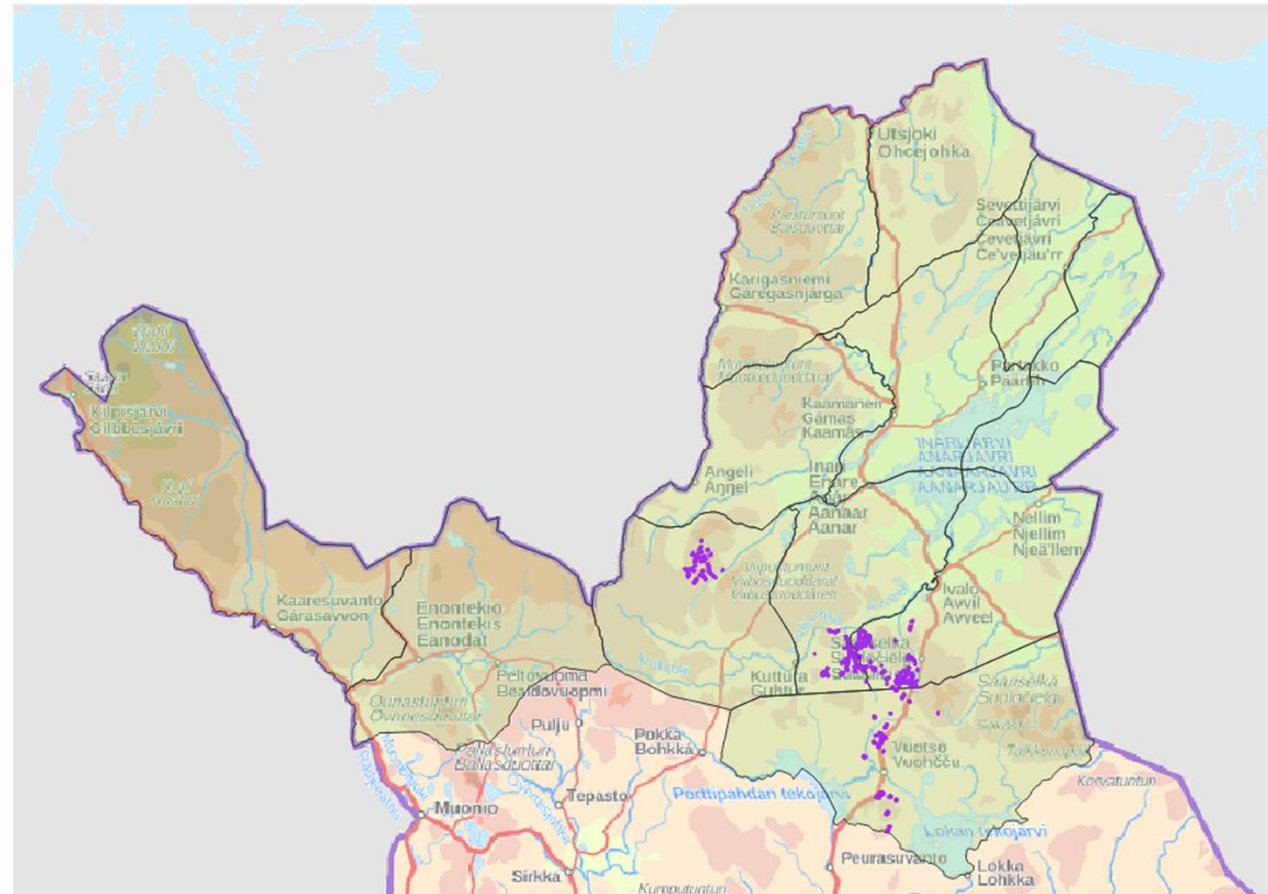
Arviointi lupakäsittelyssä

- Lausuntopyynnöt kunnille, Metsähallitukselle, LVV:lle, saamelaismuseum Siidalle, saamelaiskäräjille sekä asianosaiselle paliskunnalle
- Pääasiassa lupaharkinnassa huomioidaan poronhoito, mutta jos lausunnoissa on kerrottu tietoja myös muista perinteisistä elinkeinoista, (kalastus, metsästys, luonnontuotteiden keräily ja käsityöt), otetaan ne huomioon
- Toivotaan enemmän lausuntoja paliskunnilta
- Tarvittaessa järjestetään neuvottelu (KaivL 38 §, Saamelaiskäräjälaki 9 §, Poronhoitolaki 53 §)

Toimiminen saamelaisten kotiseutualueella

- Lupaharkinnassa huomioitava haetun luvan ja olemassa olevien lupien yhteisvaikutukset saamelaisten oikeuteen harjoittaa kulttuuriaan, kieltään ja perinteisiä elinkeinoja (poronhoito, kalastus, keräily, käsityöt) ja harkittava haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet
- Luvat eivät saa aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle tai haitata olennaisesti saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana
 - Lupamääräyksillä vähennetään haittoja

Saamelaisten kotiseutualue

Tärkeimmät lupamääräykset poronhoitoon liittyvien haittojen estämiseksi ja vähentämiseksi, poimintoja lupapäätöksestä:

Ilmoitus kullanhuuhdonta-alueen maastotöistä, kaivoslaki (621/2011), 27 §, VNa kaivostoiminnasta 1123/2025, 8 §)

Kullanhuuhdontaluvan haltijan **on ilmoitettava etukäteen** kirjallisesti alueen hallinnasta vastaavalle Metsähallitukselle sekä alueen paliskunnalle ja saamelaiskäräjille kaikista maastotöistä, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai haittaa. Maastotöitä koskevassa ilmoituksesta on käytävä ilmi:

- 1) töistä vastaavan henkilön nimi sekä yhteystiedot
- 2) arvioitu maastotöiden aloitusajankohta ja kesto
- 3) tarkempi selvitys, mitä maastotöitä tehdään sekä mitä työmenetelmiä ja koneita käytetään
- 4) arvio toimenpiteiden määrästä
- 5) alueella työskentelevien henkilöiden lukumäärä
- 6) arvio maastotöiden vaikutuksista ympäristöön
- 7) tarvittaessa selvitys muista seikoista, joilla voi olla merkitystä.

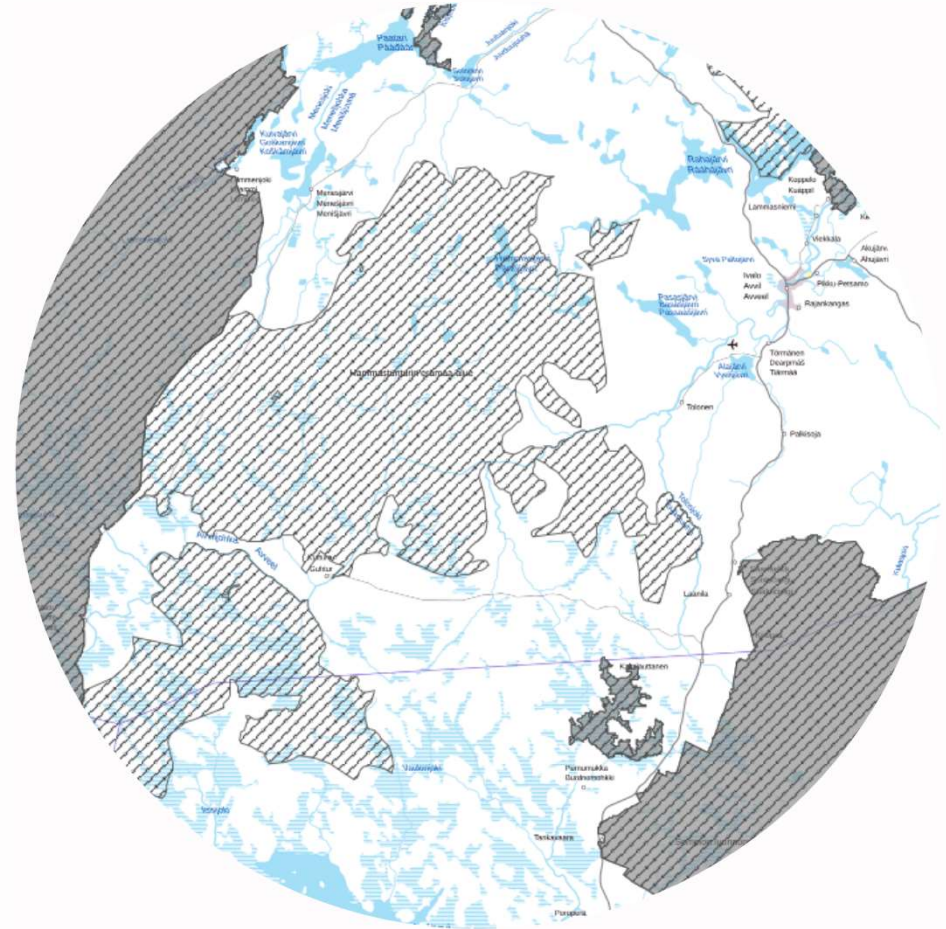
Maastotöitä koskevaan ilmoitukseen on liitettävä kartta, johon on merkitty alue, jolla maastotöitä tullaan tekemään. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuukautta ennen maastotöihin ryhtymistä.

Tärkeimmät lupamääräykset poronhoitoon liittyvien haittojen estämiseksi ja vähentämiseksi, poimintoja lupapäätöksestä:

- Luvan haltijan tulee huolehtia, että alueella kullanhuuhtontaa suorittava henkilö tai henkilöt ovat perehtyneet kyseisessä luvassa ja muissa toimintaan liittyvissä luvissa annettuihin määräyksiin.
- **Alueen kunnossapito:** Toiminnalla ei saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle tai vaaraa yleiselle turvallisuudelle, olennaista haittaa muulle elinkeinotoiminnalle, merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa, harvinaisten tai arvokkaiden luontoesiintymien olennaista vahingoittumista, merkittävää maisemallista haittaa tai muille lähistöllä olevien alueiden käyttötarpeille haittaa tai vahinkoa
 - > Estettävä porojen joutuminen jyrkkäreunaisiin kaivuukuoppiin
 - > Merkittävä kaivannot näkyvin paaluin (Narut tai lippusiimat kielletty!!)
 - > Huomioitava poronhoidon rakenteet (Erotuspaikat, laidunkiertaidat, paliskuntien väliset raja-aidat sekä porojen kuljetusreitit mikäli niitä on)
 - > Tarvittaessa keskeytettävä työt poroisännän perustellusta pyynnöstä esimerkiksi porojen siirtämisen ajaksi
- Toiminta-aika; 1.6-30.9 (aloitus vasomisajan ulkopuolella)

Natura 2000 -alueet

- Lemmenjoki, Hammastunturi, Urho Kekkosen kansallispuisto
- Naturan heikentämiskielto
 - Suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa heikentää merkittävästi
- Natura–arviointi
 - Tehdään ennen luvan käsittelyä, jos tarpeen
 - Arvioidaan luvan vaikutukset naturan suojeluperusteisiin + muiden lupien yhteisvaikutus
 - Luvan hakija tekee/teettää
- Arviointi on tehtävä, ellei ole objektiivisin perustein poissuljettua, että kullanhuuhdontaluvat vaikuttaisivat merkittävästi alueen suojelutavoitteisiin

Vakuuden määrittäminen käytetyn pinta-alan mukaisesti / kaivuukausi

- Vakuuden määrittämisen läpinäkyvyys
- Valvonnan helpottaminen
 - Maastomittaukset
- Vakuuden tarkistaminen
 - Luvanhaltijan aloitteesta
 - Kaivosviranomaisen voi myös itse ottaa vakuuden tarkistettavaksi
- Kaivuun alla vuosittain pieni osa koko lupa-alueesta

Vakuuden määrittäminen			
Konekaivu			
Max pinta-ala [ha]		Rakennuslupa	
kaivuukaudessa	Vakuus [€]	Asuntovaunu	Etäisyys tiehen >500 m
0,1	3000	1000	500
0,5	4000		
1	5000		
1,5	7500		
2	10000		
2,5	12500		
3	15000		
>3	25000		
Lapiolupa			
	1200	1000	200

Esimerkki: 4,8ha konekaivuulupa-alue, jossa vuotuinen sallittu kaivuumäärä 2500 m³:

Keskisyvyydellä 2,5m tarkoittaa noin 0,1ha (32m x 32m) aluetta, eli vuosittain noin 2% koko lupa-alueesta-> vakuus 3000 €

Kullanhuuhdonnan vaikutus poronhoitoon, muihin elinkeinoihin ja saamelaisten asemaan alkuperäiskansana saamelaisten kotiseutualueella

- Voimassa olevat, aktiivisen kaivuun alla olevat koneluvat vaikuttavat jossain määrin poronhoitoon, laiduntamiseen sekä porojen liikkumiseen
 - Lupamääräyksillä vähennetään vaikutuksia
 - Lapiolupien vaikutus on marginaalinen
- Vaikutukset metsästykseseen, kalastukseen, luonnontuotteiden keräilyyn ja käsitöihin vähäisiä
- Vaikutukset muihin elinkeinoihin
 - Alueen kesämatkailuun myönteinen vaikutus, kullanhuuhdonta ja sen historiaan liittyvillä matkailukohteilla (esim. Tankavaaran kultakylä ja Kultamuseo) vuosittain jopa 20 000- 30 000 kävijää
 - Erilaisia palveluita kehittynyt kullanhuuhdonnan ympärille-> Vaikutuksia opas- ja majoituspalveluihin, kauppoihin, huoltoasemiin ja ravintoloihin

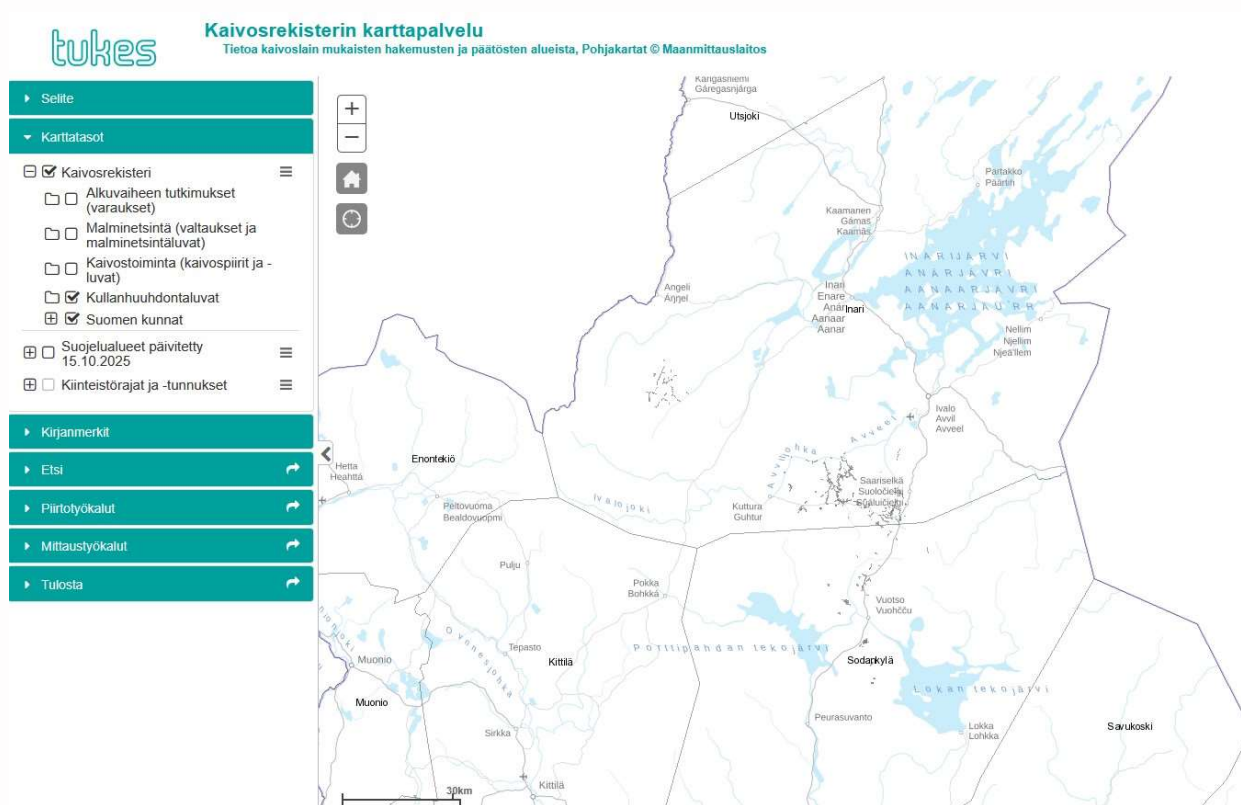
Kaivosviranomaisen arvioi, että voimassa olevat luvat eivät olennaisesti vaaranna saamelaisten asemaa alkuperäiskansana, heikennä edellytyksiä harjoittaa perinteisiä saamelaiselinkeinoja taikka muutoin ylläpitää ja kehittää saamelaiskulttuuria, eivätkä aiheuta huomattavaa haittaa poronhoidolle tai muille elinkeinoille

Maastovalvonta 2025

- Maastovalvonta aktiivista, vaikka resurssit pienet
- Kaudella 2025 tarkastettu 58 kohdetta
- Konekaivualueet valvonnan pääroolissa
 - Lapiokaivualueita valvotaan myös
- Yhteistarkastukset Metsähallituksen ja Lupa- ja valvontaviraston kanssa
- Tarvittavat lopputarkastukset -> vakuuden vapauttamiset

Mistä tietoa kullanhuuhdontalupa-asioista?

- Kaivosrekisterin karttapalvelu
 - Lapio- ja konekaivuuluvat merkitty [L], ja [K] –tunnuksin.
- Tukesin nettisivut
- kaivosasiat@tukes.fi
- Uutta:
 - Vallu-järjestelmä tulossa käyttöön